

Jolanta Kanapickaitė

INDIVIDUALIZACIJA IR BENDRUOMENIŠKUMAS PROFESINIO RENGIMO KONTEKSTE

Anotacija. Straipsnyje analizuojama individualizacija ir bendruomeniškumas kaip profesinio rengimo kryptys. Tyrimas vykdytas 2009–2012 m. Atliktas biomedicinos, technologijų, socialinių mokslų ir meno studijų kryptų studentų kiekybinis tyrimas. Tyrime dalyvavo tokių studijų programų studentai: bendrosios praktikos slaugos, higieninės ir dekoratyvinės kosmetologijos; rinkodaros vadybos, vadybos, reklamos vadybos; grafinio dizaino, interjero dizaino, interaktyviojo dizaino ir fotografijos technologijų; statybos, statinių inžinerinių sistemų, šilumos energetikos, geodezijos ir kadastro; vizualinės komunikacijos, kūrybinių industrijų.

Esminiai žodžiai: individualizacija, bendruomeniškumas, profesinis rengimas.

Įvadas

Individualizacija ir kolektyvizacija edukologijos moksle yra filosofinės doktrinos, pasaulėžiūros, sociologinės kategorijos bei ugdymo politikos, ugdymo psichologijos teorijos, kurios apibūdina kiekvieno žmogaus kaip unikalios asmenybės arba kaip kolektyvo nario visuomenėje pozicijas. Individualizacija ir kolektyvizacija traktuojamos kaip ypač svarbios asmenybės ugdymo strategijos, nustatančios, kaip asmuo reaguoja į aplinkos poveikius [1]. Individualizacija – plati edukologinė sąvoka, apimanti visuminį asmens ugdymą, jo tapimą individualybe per visą jo gyvenimą. **Individualizacija**, kaip pasaulėžiūra, plačiai taikoma laisvosios rinkos apibrėžimuose, pabrėžia individo laisvės principus ir profesinėje srityje. Akademinių resursų EBSCOHOST edukologijų tyrimų bazėse (*Education Research Complete*) aptinkami tyrimai, gvildenantys individualizacijos ir profesinio rengimo ryšius. M. D. Fantini (1980) analizuoja individualizacijos, kaip ugdymo strategijos, profesinio rengimo pranašumus ir trūkumus. Išvadose teigiama, kad individualizacijos taikymas profesiniame rengime yra labai perspektyvi, novatoriška bei neišvengiama būtinybė. T. Hellströmas (2007) teigia, kad tiek individualumas, tiek ir kolektyviškumas yra vienodai pripažįstami mokymo / mokymosi bendradarbiavimo lygmenyse. Mokslininkai R. Evansas (1990) ir G. Heathersas (2005) analizuodami profesinės lyderystės problemas individualizacijai teikia pirmenybę. M. Lindbergas (2005) analizuoja tradicijos puoselėjimo problemas iš-

galėjus visapusei individualizacijai. H. Simola (1998) pristato Suomijos laisvojo ugdymo turinio problemas per „dekontekstualizaciją“ ir jos diskursą. D. Pickas (2004) teigia, kad individualizacija yra Australijos universitetinio išsilavinimo esmė. S. Cleggas (2004) tyrimuose atskleidžia, kad aukštojo išsilavinimo pagrindas – suteikti kritinį mąstymą bei asmens autonomiją ir profesinėje plotmėje. Apibendrinant galima teigti, kad individualizacija yra viena iš svarbiausių laisvojo ugdymo principų, reikalaujanti sudaryti palankias sąlygas ugdytinio individualybės sklaidos ir karjeros projektavimo procese. Individualizacija – asmenybės raida, savęs atskleidimas savikūros procese.

Kolektyvizacija – darbo, nuosavybės, valdymo, naudojimo bendrumas. Kolektyvizmas – bendras, daromas kolektyvo, jam priklausantis; tai kartu ir tarpusavio santykiai, pagrįsti draugišku bendradarbiavimu, ir savitarpio pagalba. Edukologijoje išryškinaama kolektyvo ugdymo problematika kaip bendro, visuomeniškai reikšmingo tikslo siekiančių grupės narių glaudaus bendravimo formavimas ir auklėjimo funkcijų diegimas besimokančiai bendruomenei, kad ji būtų pajėgi formuoti brandžią asmenybę. Tačiau kolektyvizacija šiuolaikiniame edukologijos moksle suprantama daug plačiau. Todėl vis dažniau vietoj kolektyvizacijos minimas **bendruomeniškumas**. Bendruomeniškumas ir jo ugdymas išsiskiria vienodų reikalavimų svarba, socialine ir grupine, komandine savitarna, socialine savivalda. Akademinių resursų EBSCOHOST edukologinių tyrimų bazėse (*Education Research Complete*) aptinkami tyrimai, gvildenantys bendruomeniškumo ir profesinio rengimo sąryšius. Palyginti su Skandinavijos švietimo sistema, prieinama prie išvados, kad bendruomeniškumas yra Šiaurės šalių visuomenės ir individo socializacijos ašis [13]. Mokslininkai teigia, kad švietimo politika bei asmenybės ugdymas nuolat balansuoja tarp individualizmo ir visuomeniškumo, arba, kitaip tariant, bendruomeniškumo. Asmeninė autonomija pasiekia aukščiausią įvertinimą tik visuomeniniame lygmenyje. Edukologai H. Etkowitzius, C. Kemelgoras (1998), analizavę USA akademinius ir profesinius laimėjimus, nustatė, kad bendruomeniškumo ugdymas inspiravo akademinių tyrimo centrų koordinacijos ir standartų atitikimo galimybes. Todėl bendruomeniškumo ugdymas yra labai reikšmingas ir tiesiogiai susijęs su aukščiausiais akademiais lai-

mėjimais. Kolektyvo ugdymas tyrinėjamas ir sovietinėje Rusijoje bei Kazachstane [6]. Kiti tyrinėtojai mano, kad komandinio darbo puoselėjimas išgarsino sovietinės Rusijos gamtos mokslus [5]. Nustatyta, kad bendruomeniškumas yra ypač pageidaujamas mokantis ekonomikos [2]. Reikšmingų laimėjimų profesinio rengimo srityje pasiekė Kinijos švietimo sistema, kuri teigė bendruomeniškumą [22]. Kaip mano M. K. Biaggio (1986), propaganda ir ideologija yra Kinijos moterų lavinimo įrankis. Mokslininkas Ch. P. White (1984) nustatė, kad komandinis darbas taip pat yra ir Vietnamo ugdymo sistemos esmė. Ch. M. Koo (1980) tyrimais pagrindė, kad ypatingas Kinijos kolektyviškumas, kuris aptinkamas tik šiame regione, yra Kinijos ekonominio, taip pat ir edukologinio pakilimo pagrindas. W. Haque (1975) atskleidė, kad Korėjos, Indijos, Bangladešo, Šri Lankos bei Kinijos kolektyvizacija yra technologinio ir ekonominio ugdymo pamatas, kuris labai unikalus ir tinkantis tik šioms regionams. Kaip teigia G. Jacksonas (1955), kolektyviškumas Vakaruose turi panašumų su ispanų profesiniu anarchizmu. Tyrinėtojas teigia, kad Antrojo pasaulinio karo metu kolektyvinis darbininkų švietimas padėjo susiformuoti anarchistiniams judėjimams. Vakarietiška komunikacijos teorija taip pat turi kolektyvizacijos pagrindą [7]. Bendruomenės ugdymo principai taikomi reklamos kūrybinės strategijos rengimo procese. Apibendrinami bendruomeniškumo ugdymo pagrindus galime teigti, kad jis išlieka kaip efektyvus ugdymo segmentas. O pasiekiamą kolektyvinę vertę yra tokia, kai teikdama nauda bent vienam vartotojui, kartu neišvengiamai naudinga ir didesniam jų skaičiui ar net visai visuomenei. Sistemindami akademinį resursų analizę galime teigti, kad individualizacija ir bendruomeniškumas edukologijoje suvokiamos kaip mokymo ir mokymosi proceso ir ugdymo turinio organizavimo nuostatos. Apibendrinami mokslinę literatūrą, galime pateikti individualizacijos ir bendruomeniškumo profesinio rengimo kontekste teorinę sampratą. Individualizacija yra edukologinis reiškinys, išryškinantis asmenį, jo unikalumą ir suasmeninantis profesinio rengimo procesą, atsižvelgiant į kiekvieno ugdytinio ypatybes [9]. Bendruomeniškumas, kaip edukologinis reiškinys, atskleidžia visuomeninės gerovės, socialinės sąveikos, visuomeninės pažangos, visuotino saugumo apraiškas profesinio rengimo kontekste. Taigi, tiek individualizacija, tiek bendruomeniškumas gali koreguoti profesinio rengimo teoriją ir praktiką. Todėl keliamas šio tyrimo **tikslas** – atskleisti dizaino ir fotografijos technologijų, inžinierių, sveikatos priežiūros, vadybos bei komunikacijos specialistų požiūrį į individualizaciją ir bendruomeniškumą profesinio rengimo procese.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti mokslinę literatūrą, atskleidžiančią individualizacijos ir bendruomeniškumo sampratą profesinio rengimo kontekste.
2. Atskleisti dizaino ir fotografijos technologijų, inžinierių, sveikatos priežiūros, vadybos, komunikacijos specialistų požiūrį į individualizaciją.
3. Atskleisti dizaino ir fotografijos technologijų, inžinierių, sveikatos priežiūros, vadybos bei komunikacijos specialistų požiūrį į bendruomeniškumą.

Tyrimo metodai:

Teorinis – mokslinių šaltinių ir dokumentų sisteminė analizė.

Empiriniai: anketinė apklausa. *Matematiniai ir statistiniai metodai*: absoliučių ir procentinių dažnių, Chi kvadrato (χ^2), kontingencijos koeficiento (C) skaičiavimas ir jų analizė.

Tyrimo bazė. Tyrimas vykdytas 2009–2012 m. I etape atlikta biomedicinos, socialinių mokslų, technologijų ir meno studijų sričių **516** studentų anketinė apklausa (103 vadybininkų iš Vilniaus kolegijos, Tarptautinės teisės ir verslo aukštosios mokyklos, Vilniaus Gedimino technikos universiteto rinkodaros vadybos, vadybos, reklamos vadybos studijų programų; 101 iš Vilniaus kolegijos bendrosios praktikos slaugos, higieninės-dekoratyvinės kosmetologijos, kineziterapijos, biomedicininės diagnostikos studijų programos; 113 inžinierių iš Kauno technikos kolegijos, Vilniaus Gedimino technikos universiteto, Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijos statybos, statinių inžinerinių sistemų, šilumos energetikos, geodezijos ir kadastro studijų programų; 108 dizaino ir fotografijos technologijų specialistų iš Kauno kolegijos, Vilniaus dailės akademijos, Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijos grafinio dizaino, interjero dizaino, interaktyviojo dizaino ir fotografijos technologijų studijų programų; 91 iš Vilniaus Gedimino technikos universiteto kūrybinių industrijų studijų programos ir Tarptautinės teisės ir verslo aukštosios mokyklos vizualinės komunikacijos studijų programos) (žr. 1 lentelę). Tiriamųjų amžius nuo 20 iki 43 metų.

I etapo tyrimo rezultatai. Straipsnyje palyginti biomedicinos, socialinių mokslų, technologijų ir meno studijų kryptų požiūriai į individualizaciją ir bendruomeniškumą. Tirtas dizaino ir fotografijos technologijų, inžinierių, sveikatos priežiūros, vadybos ir komunikacijos specialistų požiūris į individualizaciją (žr. 2 lentelę). Tyrimo klausimai visų studijų programoms buvo identiški. Klausimų formuluotės buvo tikrintos kiekybiniais ir kokybiniais turinio analizės metodais [10].

Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal studijų kryptis, pagal studijų krypčių grupę ir pagal studijų programą (proc.)

Studijų krypties pavadinimas	Studijų krypčių grupė	Studijų programa	N = 516	100 %
Menai	Dizainas	Grafinis dizainas Interjero dizainas Interaktyvusis dizainas Fotografija-technologijos	108	20,93 %
Biomedicinos mokslai	Medicina ir sveikata	Bendrosios praktikos slaugos Higieninė-dekoratyvinė kosmetologija Kineziterapija Biomedicininė diagnostika	101	19,57 %
Technologijos mokslai	Inžinerija	Statyba Statinių inžinerinės sistemos Šilumos energetika Geodezija ir kadastras	113	21,90 %
Socialiniai mokslai	Verslas ir vadyba	Rinkodaros vadyba Vadyba Reklamos vadyba	103	19,96 %
	Komunikacija	Kūrybinės industrijos Vizualinė komunikacija	91	17,64 %

Dizainerių-fotografų technologų, inžinierių, komunikacijos, sveikatos priežiūros specialistų ir vadybininkų požiūris į individualizaciją

	Komunikacijos specialistai	Inžinieriai	Dizaineriai/fotografai technologai	Sveikatos priežiūros specialistai	Vadybininkai	χ^2	df	p	C
Siekiu savo, o ne grupės-kolektyvo tikslų	10 %	28 %	12 %	20 %	30 %	457,254	2	0,0001	0,29
Priklausau tik sau, o ne kolektyvui	11 %	23 %	13 %	19 %	34 %			*	
Gyvenu sau, o ne dėl kitų	12 %	24 %	15 %	20 %	29 %			*	
Esu pats sau vadovas ir nemėgstu, kai man vadovauja	10 %	27 %	13 %	20 %	30 %			*	
Mano asmeniniai interesai yra svarbiau nei grupės-kolektyvo interesai	10 %	28 %	12 %	20 %	30 %	287,321	2	0,0001	0,31
Man svarbiausia asmeninė sėkmė, o ne kolektyvinė sėkmė	7 %	18 %	34 %	19 %	22 %	727,545	2	0,0001	0,32
Man svarbiausia asmeninė pažanga	8 %	35 %	19 %	18 %	20 %			*	
Man svarbiausia asmeninė nauda, o ne kolektyvinė nauda	6 %	21 %	20 %	30 %	23 %			*	
Man svarbiausia asmeninė gerovė, o ne visuomeninė gerovė	9 %	20 %	30 %	19 %	22 %			*	
Man svarbiausia yra užtikrinta asmeninė materialinė gerovė	6 %	20 %	27 %	22 %	25 %	322,324	1	0,0001	0,31

* skirtumas statistiškai nereikšmingas, kai $p > 0,01$

Nustatytas statistiškai silpnas individualizacijos ir tam tikros studijų programos koreliacinis ryšys ($\chi^2 = 457,254$; $df = 2$; $p < 0,01$; $C = 0,29$). Tyrimo duomenys parodė, kad statistiškai dažniau vadybininkai (30 proc.) teigia, kad siekia profesinių savo, o ne kolektyvo tikslų. Tai rodo, kad statistiškai dažniau vadybininkai, o ne dizaineriai, ne fotografai, ne inžinieriai, ne sveikatos priežiūros ar komunikacijos specialistai teigia, kad asmeninių tikslų siekimas yra aktualus nei grupės ar kolektyvo profesiniai interesai.

Taip pat tirtas įvairių specialybių požiūris į individualizuotus ugdymo tikslus. Nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2 = 287,321$; $df = 1$; $p < 0,01$; $C = 0,31$), kuris leidžia teigti, kad statistiškai dažniau vadybininkai (30 proc.) teigia, kad jų asmeniniai interesai yra svarbiau nei grupės-kolektyvo tikslai. Toks vadybininkų požiūris rodo individualizacijos profesiniame lygmenyje prioritetus.

Taip pat nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2 = 727,545$; $df = 1$; $p < 0,01$; $C = 0,32$), kuris rodo, kad dažniausiai savo asmeninę sėkmę teigiamai

vertina dizaineriai-fotografai technologai (34 proc.), o ne kitų tirtų specialybių atstovai. Tokie duomenys leidžia teigti, kad asmeninė sėkmė aktualizuota dizainerių, o ne vadybininkų, inžinierių, medicinos ar komunikacijos specialistų profesinio rengimo kontekste.

Tyrimo duomenys parodė, kad statistiškai dažniau dizaineriai-fotografai technologai (27 proc.) pasisako už tai, kad „svarbiausia yra užtikrinta asmeninė materialinė gerovė“ ($\chi^2 = 322,324$; $df = 1$; $p < 0,01$; $C = 0,31$). Tokie duomenys leidžia teigti, kad statistiškai dažniau meno studijų krypties specialistai akcentuoja asmeninės materialinės gerovės problemas, o ne socialinių, technologinių ar biomedicinos studijų krypties specialistai. Statistiškai reikšmingų skirtumų tarp aukštojo universitetinio ir aukštojo neuniversitetinio išsilavinimo ir požiūrio į individualizaciją nenustatyta. Taip pat išaiškintas rinkodaros vadybos, vadybos, reklamos vadybos studijų programų ir vizualinės komunikacijos ir kūrybinių industrijų studijų programų respondentų požiūris į individualizaciją (žr. 3 lentelę).

3 lentelė

Rinkodaros vadybos, vadybos, reklamos vadybos ir kūrybinių industrijų, vizualinės komunikacijos studijų programų studentų požiūris į individualizaciją

	Rinkodaros vadyba	Vadyba	Reklamos vadyba	Kūrybinės industrijos	Vizualinė komunikacija	χ^2	df	p	C
Siekiu savo, o ne grupės-kolektyvo tikslų	10 %	28 %	20 %	12 %	30 %			*	
Priklausau tik sau, o ne kolektyvui	13 %	23 %	34 %	19 %	11 %	621,321	2	0,0001	0,33
Gyvenu sau, o ne dėl kitų	24 %	12 %	15 %	29 %	20 %			*	
Esu pats sau vadovas ir nemėgstu, kai man vadovauja	20 %	27 %	13 %	10 %	30 %			*	
Mano asmeniniai interesai yra svarbiau nei grupės-kolektyvo interesai	12 %	30 %	10 %	20 %	28 %			*	
Man svarbiausia asmeninė sėkmė, o ne kolektyvinė sėkmė	18 %	7 %	34 %	19 %	22 %			*	
Man svarbiausia asmeninė pažanga	18 %	35 %	20 %	8 %	19 %			*	
Man svarbiausia asmeninė nauda, o ne kolektyvinė nauda	30 %	21 %	20 %	6 %	23 %			*	
Man svarbiausia asmeninė gerovė, o ne visuomeninė gerovė	22 %	20 %	30 %	19 %	9 %			*	
Man svarbiausia yra užtikrinta asmeninė materialinė gerovė	22 %	20 %	27 %	6 %	25 %			*	

* skirtumas statistiškai nereikšmingas, kai $p > 0,01$

Išanalizavus socialinių mokslų specialybių tyrimo duomenis nustatyta, kad statistiškai dažniau reklamistai (35 %) įvardija individualizaciją atskleidžiančią nuostatą, kad individualumas yra svarbiausia – „priklausau tik sau, o ne kolektyvui“. Nustatytas statistiškai silpnas koreliacinis požymių ryšys ($\chi^2 = 621,321$; $df = 2$; $p < 0,01$; $C = 0,33$) leidžia teigti, kad reklamos vadybininkai, o ne rinkodaros vadybos ir ne vadybos bei komunikacijos specialistai aktualizuoja individualizaciją profesinių studijų procese. Taip reklamos vadybos studentai teigia individualizaciją apibūdinantį teiginį apie asmeninę sėkmę ir lyderystę profesinio rengimo kontekste.

Tuo tarpu analizuojant statybos, statinių inžinerinių sistemų, šilumos energetikos, geodezijos ir kadastro studijų programų respondentų požiūrius į individualizaciją, statistiškai reikšmingų skirtumų

nenustatyta. Taip pat gvildenant bendrosios praktikos slaugos, higieninės-dekoratyvinės kosmetologijos, kineziterapijos, biomedicininės diagnostikos studijų programų studentų požiūrius į individualizaciją, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta. palyginus grafinio dizaino, interjero dizaino, interaktyviojo dizaino ir fotografijų technologijų studijų programų studentų požiūrius į individualizaciją statistiškai reikšmingų skirtumų taip pat nenustatyta.

Apibendrinami pirmojo tyrimo etapo kiekybinius duomenis galime teigti, kad reklamos vadybos specialistai įvardija individualizacijos apraiškas profesinio rengimo kontekste.

2 etapo tyrimo rezultatai. Tirtas dizaino ir fotografijos technologijų, inžinierių, sveikatos priežiūros, vadybos ir komunikacijos specialistų požiūris į bendruomeniškumą (žr. 4 lentelę).

4 lentelė

Dizainerių-fotografų technologų, inžinierių, komunikacijos, sveikatos priežiūros specialistų ir vadybininkų požiūris į bendruomeniškumą

	Komunikacijos specialistai	Inžinieriai	Dizaineriai / fotografai technologai	Sveikatos priežiūros specialistai	Vadybininkai	χ^2	df	p	C
Man svarbiau grupės-kolektyvo tikslai, nei asmeniniai tikslai	6 %	30 %	25 %	19 %	20 %			*	
Mielai vykdu vadovo nurodymus	7 %	20 %	24 %	30 %	19 %			*	
Priklausau nuo kitų nuomonės	9 %	20 %	30 %	19 %	22 %			*	
Gyvenu dėl kitų, o ne dėl savęs	7 %	26 %	20 %	22 %	25 %			*	
Labiau vykdu, nei vadovauju grupės darbui	6 %	30 %	25 %	19 %	20 %			*	
Už mano asmeninius interesus yra svarbiau grupės-kolektyvo interesai	5 %	35 %	19 %	21 %	20 %	452,123	1	0,0001	0,31
Man svarbiau kolektyvinė sėkmė, nei asmeninė sėkmė	5 %	21 %	26 %	25 %	23 %			*	
Man svarbiau kolektyvinė pažanga, nei asmeninė pažanga	8 %	30 %	23 %	19 %	20 %			*	
Man svarbiau kolektyvinė nauda, nei asmeninė nauda	6 %	29 %	20 %	21 %	24 %			*	
Man svarbiau visuomenės gerovė, nei asmeninė gerovė	6 %	21 %	20 %	30 %	23 %	327,521	2	0,0001	0,28
Man svarbiausia yra užtikrinti tvarką visuomenėje	5 %	28 %	25 %	20 %	22 %			*	
Norėčiau įtvirtinti visuomeninį kontrolės mechanizmą	6 %	27 %	20 %	22 %	25 %	771,455	2	0,0001	0,32

* skirtumas statistiškai nereikšmingas, kai $p > 0,01$

Tyrimo klausimai visų studijų programoms buvo vienodi. Klausimų formuluotės buvo tikrintos kiekybiniais ir kokybiniu turinio analizės metodais [10].

Analizuotas medicinos ir sveikatos, inžinerijos, komunikacijos, verslo ir vadybos bei meno studijų krypties studentų požiūris į bendruomeniškumą. Nustatytas statistiškai silpnas koreliacinis grupės-kolektyvo bei asmeninių tikslų ir studijų programos ryšys ($\chi^2 = 452,123$; $df = 2$; $p < 0,01$; $C = 0,31$). Tyrimo duomenys parodė, kad inžinieriai (35 proc.) statistiškai dažniau teigia, kad už savo asmeninius interesus yra svarbiau grupės-kolektyvo tikslai. Tokie tyrimo duomenys leidžia teigti, kad inžinerinių specialybių būsimi specialistai aktualizuoja ne asmeninių, o grupinių-kolektyvinių interesų svarbumą profesinio rengimo kontekste.

Taip pat nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2 = 327,521$; $df = 1$; $p < 0,01$; $C = 0,28$), kuris leidžia daryti išvadą, kad statistiškai dažniau

sveikatos priežiūros specialistai (30 proc.) teigia, kad už jų asmeninę gerovę yra svarbiau visuomenės gerovė. Šie duomenys pagrindžia, kad sveikatos priežiūros būsimi specialistai įtvirtina bendruomeniškumą savo profesijoje. Sveikatos priežiūros specialistai rodo bendruomeniškumą atskleidžiantį teiginį „visuomenės gerovė yra mūsų profesijos esmė“. Nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2 = 771,455$, $df = 1$, $p < 0,01$; $C = 0,32$), kuris rodo, kad statistiškai dažniau inžinieriai (27 proc.), o ne kitų specialybių atstovai, norėtų įtvirtinti visuomeninį kontrolės mechanizmą. Tokie duomenys leidžia teigti, kad inžinerinių specialybių atstovai statistiškai dažniau pasisako už bendruomeniškumo problematiką profesinio rengimo sistemoje.

Apibendrinus tyrimo duomenis galima teigti, kad už bendruomeniškumo nuostatą profesinio rengimo kontekste statistiškai dažniau pasisako inžinieriai bei sveikatos priežiūros specialistai, o ne dizai-

5 lentelė

Rinkodaros vadybos, vadybos, reklamos vadybos ir kūrybinių industrijų, vizualinės komunikacijos studijų programų studentų požiūris į bendruomeniškumą

	Rinkodaros vadyba	Vadyba	Reklamos vadyba	Kūrybinės industrijos	Vizualinė komunikacija	χ^2	df	p	C
Man svarbiau grupės-kolektyvo tikslai nei asmeniniai tikslai	25 %	20 %	16 %	20 %	19 %			*	
Mielai vykdau vadovo nurodymus	30 %	19 %	24 %	17 %	10 %			*	
Priklausau nuo kitų nuomonės	19 %	22 %	30 %	9 %	20 %			*	
Gyvenu dėl kitų, o ne dėl savęs	20 %	15 %	22 %	17 %	26 %			*	
Labiau vykdau nei vadovauju grupės darbui	19 %	25 %	20 %	16 %	20 %			*	
Už mano asmeninius interesus yra svarbiau grupės-kolektyvo interesai	21 %	19 %	35 %	15 %	10 %			*	
Man svarbiau kolektyvinė nei asmeninė sėkmė	10 %	20 %	21 %	26 %	23 %			*	
Man svarbiau kolektyvinė pažanga, nei asmeninė pažanga	13 %	31 %	12 %	29 %	15 %			*	
Man svarbiau kolektyvinė nei asmeninė nauda	16 %	19 %	20 %	21 %	24 %			*	
Man svarbiau visuomenės nei asmeninė gerovė	23 %	19 %	15 %	22 %	21 %	523,251	2	0,0001	0,33
Man svarbiausia yra užtikrinti tvarką visuomenėje	15 %	18 %	25 %	20 %	22 %			*	
Norėčiau įtvirtinti visuomeninį kontrolės mechanizmą	14 %	25 %	20 %	22 %	19 %			*	

* skirtumas statistiškai nereikšmingas, kai $p > 0,01$

neriai-fotografai technologai ir ne vadybininkai, ne komunikacijos specialistai. Statistiškai reikšmingų skirtumų tarp aukštojo universitetinio ir aukštojo neuniversitetinio išsilavinimo ir požiūrio į bendruomeniškumą nenustatyta. Taip pat išaiškintas socialinių mokslų – rinkodaros vadybos, vadybos, reklamos vadybos studijų programų ir vizualinės komunikacijos ir kūrybinių industrijų – studijų programų respondentų požiūris į bendruomeniškumą (žr. 5 lentelę). Išanalizavus vadybinių ir komunikacijos specialybių tyrimo duomenis nustatyta, kad statistiškai dažniau rinkodarininkai (23 proc.) įvardija nuostatą, kad kolektyvinė gerovė yra svarbiau už asmeninę.

Nustatytas statistiškai silpnas koreliacinis požymių ryšys ($\chi^2 = 523,251$, $df = 2$, $p < 0,01$; $C = 0,33$) leidžia teigti, kad rinkodaros vadybos specialistai, o ne vadybos, ne reklamos vadybos bei komunikacijos specialistai aktualizuoja bendruomeniškumą profesinio rengimo kontekste.

Taip pat tirtas bendrosios praktikos slaugos, higieninės-dekoratyvinės kosmetologijos, kineziterapijos, biomedicininės diagnostikos studijų programų studentų požiūris į bendruomeniškumą. Išanalizavus keturių biomedicinos specialybių tyrimo duomenis statistiškai reikšmingų skirtumų nerasta. Analizuotas statybos, statinių inžinerinių sistemų, šilumos energetikos, geodezijos ir kadastro studijų programų respondentų požiūris į bendruomeniškumą. Išanalizavus keturių inžinerinių specialybių tyrimo duomenis statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta.

Analizuojant grafinio dizaino, interjero dizaino, interaktyviojo dizaino ir fotografijos-technologijos studijų programų respondentų požiūris į bendruomeniškumą, statistiškai reikšmingų skirtumų nerasta. Taip pat statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta analizuojant vizualinės komunikacijos ir kūrybinių industrijų studijų programų respondentų požiūris į bendruomeniškumą. Gvildenant rinkodaros vadybos, vadybos, reklamos vadybos studijų programų studentų požiūris į bendruomeniškumą statistiškai reikšmingų skirtumų taip pat nenustatyta.

Palyginus inžinierių, dizainerių-fotografų technologų, vadybininkų, komunikacijos ir sveikatos priežiūros specialistų nuomonės pastebėtas toks dėsningumas – inžinieriai kolektyviškumui teikia pirmenybę („dirbdami grupėse kiekvienas parodo savo žinias ir savarankiškumą“; „grupinis savarankiškas darbas“; „grupė atsakinga už darbą“). Taip pat sveikatos specialistai pasisako už bendruomeniškumą (nuostata „visuomenės gerovės didinimas yra mūsų profesijos esmė“).

Tuo tarpu išryškintos būsimųjų dizaino ir fotografijos technologijų specialistų individualaus stiliaus

paieškos, o tarp būsimų vadybininkų atskleista nuostata „siekiu savo, o ne grupės-kolektyvo tikslų“.

Apibendrinami antrojo etapo matematinę statistinę analizę tarp socialinių mokslų specialistų galima teigti, kad bendruomeniškumas profesinio rengimo kontekste atskleistas tik tarp rinkodaros vadybos studijų studentų.

Išvados

1. Individualizacija pabrėžia asmens laisvę, o bendruomeniškumas aktualizuoja socialinės gerovės dėsnius ir normas. Individualizacija, paremta ugdymo koncepcija, akcentuoja laisvą asmens, kaip individualybės, raidą, prioritetinę individo poziciją visuomenėje. O bendruomeniškumas iškelia visuomeninės gerovės, socialinės sąveikos, visuomeninės pažangos, visuotino saugumo temas, užtikrina tvarką visuomenėje ir įtvirtina socialinės kontrolės mechanizmą.

2. Matematinė statistinė analizė parodė, kad grafinio dizaino specialistai, reklamos vadybininkai bei kūrybinių industrijų specialistai pasisako už individualizaciją profesinio rengimo kontekste. Tyrimo duomenys parodė meno studijų srities ir vadybos studentų studijų proceso polinkį į individualizaciją.

3. Matematinė statistinė analizė parodė, kad bendruomeniškumas profesinio rengimo kontekste akcentuojamas tarp inžinierių bei sveikatos priežiūros specialistų. Tyrimo duomenys parodė rinkodaros vadybos studijų programos polinkį į bendruomeniškumą.

Literatūra

1. *A Dictionary of Education*, Oxford, 2011 [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=>>.
2. Apter D. E. Institutionalism reconsidered. *International Social Science Journal*, Aug 91, Vol. 43, Issue 3, p. 463. (AN 5652820). Retrieved August 02, 2011, from EBSCOHOST database.
3. Biaggio M. K. The Role of Women in Chinese Society. *Education Research Complete* 1986. (ED272798). Retrieved Aug 02, 2011, from EBSCOHOST database.
4. Clegg S. Critical readings: progress files and the production of the autonomous learner. *Teaching in Higher Education*, Jul 2004, 9, p. 287–298 (AN 13460990). Retrieved July 28, 2011, from EBSCOHOST database.
5. Cole R. A., Vaillant J. G. Activities for Teaching Russian and Soviet Studies in the High School.

- (ED421388). *Teaching in Higher Education 1993*. Retrieved Aug 02, 2011, from EBSCOHOST database.
6. DeYoung A. J., Nadirbekzy B. Redefining Schooling and Community in Post-Soviet Kazakhstan: Tokash Bokin and the School at Aikkanar. *Education Research Complete 1996*. (ED403105). Retrieved Aug 02, 2011, from EBSCOHOST database.
 7. Eldridge S. Communications and Opinion. *American Sociological Review*, Aug 83, Vol. 8 Issue 4, p. 469–469 (AN 12875334). Retrieved August 02, 2011, from EBSCOHOST database.
 8. Etzkowitz H., Kemelgor C. The Role of Research Centres in the Collectivisation of Academic Science. *Minerva: A Review of Science, Learning & Policy*, Fall 1998, Vol. 36, Issue 3, p. 271–288 (AN 11306631). Retrieved Aug 02, 2011, from EBSCOHOST database.
 9. Evans R. Making Mainstreaming Work Through Prereferral Consultation. *Educational Leadership*, Sep90, 48, 73-77 (AN 9107151411). Retrieved July 28, 2011, from EBSCOHOST database.
 10. Fantini M. D. A Contemporary Approach to Individualization. *Theory Into Practice*, Winter80, 19, 28-32 (AN 5201252). Retrieved July 28, 2011, from EBSCOHOST database.
 11. Haque W. Towards a Theory of Rural Development. *Education Research Complete 1975*. (ED188794). Retrieved August 02, 2011, from EBSCOHOST database.
 12. Heathers G. A Working Definition of Individualized Instruction. *Educational Leadership*, 2005, Feb77, 34, 342-348 (AN 7726720). Retrieved July 28, 2011, from EBSCOHOST database.
 13. Helgøy I., Homme A. Towards a New Professionalism in School? A Comparative Study of Teacher Autonomy in Norway and Sweden. *European Educational Research Journal*, 2007, Vol. 6, Issue 3, p. 4–4 (AN 27400419). Retrieved Aug 02, 2011, from EBSCOHOST database.
 14. Hellström T. The individual vs. the group? Individualization and collectivity among students in collaborative design. *International Journal of Technology & Design Education*, Oct 2007, 17, p. 305–321 (AN 26607901). Retrieved July 28, 2011, from EBSCOHOST database.
 15. Jackson G. The Origins of Spanish Anarchism. *Southwestern Social Science Quarterly*, Sep 1955, Vol. 36, Issue 2, p. 135–147 (AN 16642810). Retrieved Aug 02, 2011, from EBSCOHOST database.
 16. Kanapickaitė J. *Individualizacija kaip suaugusiųjų meninio ugdymo reiškiny:* daktaro disertacija [rankraštis]. Vilniaus pedagoginis universitetas, 2009.
 17. Kanapickaitė J. Profesinis kryptingumas aukštojoje mokykloje. *Pedagogika: mokslo darbai*, t. 97, 2010, p. 35–42. ISSN 1392-0340.
 18. Koo Ch. M. Communication and Rural Developments in Communist China Revisited. *Education Research Complete 1980*. (ED188258). Retrieved Aug 02, 2011, from EBSCOHOST database.
 19. Lindberg M. Is It worth Being ‘Traditional’ in An Era of Mass Individualization? *Higher Education in Europe*, Oct–Dec 2005, 30, p. 385–398 (AN 20617533). Retrieved July 28, 2011, from EBSCOHOST database.
 20. Pick D. The reflexive modernization of Australian universities. *Globalisation, Societies & Education*, Mar 2004, 2, p. 99–116 (AN 12407112). Retrieved July 28, 2011, from EBSCOHOST database.
 21. Simola H. Constructing a school-free pedagogy: decontextualization of Finnish state educational discourse. *Journal of Curriculum Studies*, May 98, 30, p. 339–356 (AN 7614481). Retrieved July 28, 2011, from EBSCOHOST database.
 22. Wang D. Complex households, a fading glory: household formation during the collective period in the People’s Republic of China. *Journal of Family History*, Oct 2000, Vol. 25, Issue 4, p. 527 (AN 3572557). Retrieved August 02, 2011, from EBSCOHOST database.
 23. White Ch. P. Collectives and the Status of Women: The Vietnamese Experience. *Convergence: An International Journal of Adult Education*, 1984, Vol. 17, p. 46–54. (EJ297632). Retrieved August 02, 2011, from EBSCOHOST database.

Summary

Jolanta Kanapickaitė

INDIVIDUALIZATION AND COMMUNALITY IN THE CONTEXT OF VOCATIONAL TRAINING

This article discloses individualization / communality in the studies process of designers, photographers-technologists, engineers, marketing, communications and health care specialists. The research was done in 2009–2012 years of studies in Vilnius college, Kaunas college, International school of law and business, Vilnius Gediminas technical university, Vilnius Art academy, Vilnius college of technologies and design studies programs: marketing, advertisement, marketing and management, creative

industries, visual communication, general practice nursing, biomedical diagnostics, hygienic and decorative cosmetics, physical therapy, graphic design, interior design, interactive design and photography-technologies, building services, construction, geodesy and cadastre, heating energetic. The aim of this article is to disclose individualization / communality in the vocational studies process of designers-photographers technologists, engineers, marketing, and communication and health care specialists. Research data showed what communality the general direction of engineers' and health care specialist vocational is training. And the statistical data analysis revealed the following: artist and manager named individualization as a general direction of vocational training.

Keywords: individualization, communality, vocational training.

*Tarptautinė teisės ir verslo aukštoji mokykla
Įteikta 2013 m. gegužės mėn.*